

אנו: ה-ג חנוך ל-טב
א-ט, 83, קי' ג' אמ"ק
2001

ג'יכוח אינטואיטיבי

אלה בחקלאות
המקורה

עברית בפוקוס - שימוש בצלומים גדולים לטיפוח הדיבור בכיתה

גילה פרידמן-כהן ושלוי שלוש

יפשנו דרכים מעניינות ויצירתיות להביא אל-'עולם' הישראלי לכיתה, כדי להעשיר את לימוד העברית ולעוזד את תלמידינו לדבר. בחרנו תМОנות שמשכו את עינינו ואת לבנו, וכן התחשבנו באוצר המילים ובמושגים הדקדוקיים שאנו נוהגים למד בرمota הלימוד השונות.

א

המטרה הראשונית של הפרויקט המתויר במאמר זה היא לענות על הצורך ועל הרצון של תלמידינו להתבטא בקלות ובחופשיות הן במצבים יומיומיים והן במסגרת לימודיהם באוניברסיטה. חיפשינו אחר דרכים מעניינות ויצירתיות להביא את 'העולם' הישראלי לכיתה, על מנת להעשיר את לימוד העברית ולעוזד את תלמידינו לדבר, והובילו להקמתה הפרויקט.

הסיבות לייצרת
הפרויקט ותיאור
ארכיביו

באוסף הצילומים שבחרנו ישנו 76 צילומים איקוטיים, מגוונים, גדולים (50x70 ס"מ) וררוב צבעוניים. ברגע שתМОנות אלה מוצגות בכיתה, הן מושכות תשומת לב ומעוררות עניין ומעורבות מצד התלמידים.

התМОנות באוסף מציגות היבטים שונים של החיים בארץ. תמונות רבות מציגות סיוטואציות 'ישראליות' אופייניות (כגון חיילת בסיס צבאי, נשים חרדיות משוחחות במרפאת, בדואי רוכב על גמלו), ואילו אחרות מציגות סיוטואציות אוניו-ירושלמיות יותר (חברות בבית קפה, ספורטאים בתחרויות,AIMA מהבקת את בנה). חלק מההתМОנות מציגות אירועים היסטוריים או תופעות חברתיות שיש להן ערך היסטורי או תרבותי (חלוצים מיישמים את הביצות, קיבוצניק ותיק עובד בחדר האוכל). תמונות אחרות מראות את הקשר של ישראל לעולם (למשל, צוות הצלחה מחלץ ילדה מההריסות בטורקיה, ביקורו של האפיפיור בישראל). האוסף כולל אנשים מקובצות שונות ומגוונות בחברה שלנו: נשים וגברים, ילדים, בני נוער, מבוגרים וקשישים, יהודים, מוסלמים, נוצרים ודרוזים, עולים חדשים מארצות שונות, חילונים, חובשי כיפה סרוגה וחדרדים.

מכיוון שביקשנו להציג דרך התМОנות סיוטואציות טבעיות ככל האפשר, השתדלנו לכלול באוסף רק תМОנות לא מבוימות. מאגר החיפוש שלנו כלל אלבומי תМОנות (כגון יום בחיה ישראל), סוכנויות צילום (לשכת העיתונות המשלטית' ו'זום 67') ואוספים של צלמים פרטיים (כגון אלכס ליבק, משה שי, רובי כסטרו). בחרנו תМОנות שמשכו את עינינו ואת לבנו, והבנו בחשבון גם בקשנות שונות מצד מורים ביחידתנו. כמו כן התחשבנו באוצר המילים ובמושגים הדקדוקיים שאנו נוהגים למד בرمota הלימוד השונות.

בחירותנו הונחתה גם על ידי המידה שבה תМОנה מסוימת מאפשרת הפעלת בעלפה כוגון המחזית דיאלוגים, משחקי תפקידים ועוד. לצורך זה כללו תМОנות רבות שמציגות

גילה כהן ושלוי שלוש הן מורות ביחידה להוראת עברית לדוברי שפות זרות, בית הספר לתלמידים מחול'ל על-שם רוטברג, האוניברסיטה העברית בירושלים.

שייה בין אנשים. בחרנו גם בתמונות שמציגות מצבים המעוררים תגובה רגשית ושמגורות את התלמידים להתבטא (למשל, הגעתם וקליטתם של עולים מאטיפיה, הפגנת סטודנטים, בחורי ישיבה בצתת הגיוס, ספורטאי נכה זוכה בתחרות).

יש אין ספור דרכים לשלב את התמונות לימודיים בכיתה. ניתן להציג תמונה בודדת ולתאר אותה, לשאול עליה שאלות, לספר עליה סיורים, להמחין את הסיטואציה המוצגת בה, וכי' וכי'. כמו כן ניתן לצרף לתמונה תמונה נוספת או תמונות נוספות (למשל, סדרה של תמונות של עולים, תמונות שונות של אנשים ממדtotות שונות). כלנו באוסף כמה סדרות של תמונות (למשל, שלוש תמונות של שתי בנות בבית קפה). אפשר במקרה זה לבקש מהתלמידים לסדר את התמונות בסדר כרונולוגי כלשהו, ולספר את הסיפור שהן מציגות. ניסינו להעמיד לרשות המשתמשים אוסף עשיר ומגוון ככל האפשר, כדי שככל המורים ימצאו בו תמונות המשרתות את מטרותיהם ואף קולותם לטענם. לאורך כל הדרך היינו מודעות לכך שכפי שאין צילום 'אובייקטיבי', כך גם אין בחירה 'אובייקטיבית'. לכן בחרנו בתמונות רק אחרי התיעצות עם מורים רבים. מובן שגם מגבלות של מצוי, זמן ומשאבים נקבעו במידה רבה את בחירתנו.

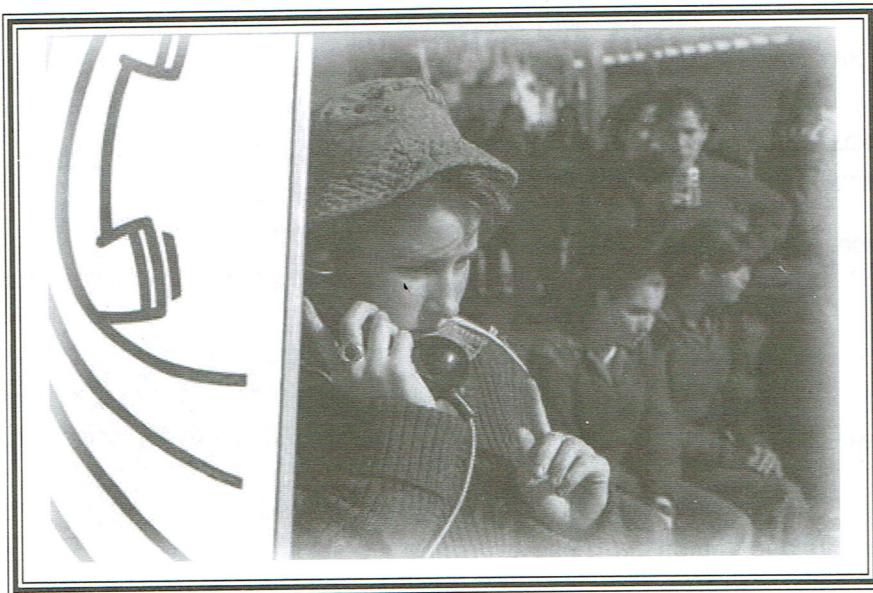
הפרויקט 'עירייה בפוקוס' מומן על ידי קרן קְרַבָּ, ומטרתו לשמש מורים לעברית בארץ וגם בחו"ל הארץ. האוסף ילווה בהדריך שיכלול תיאור של טכניקות הפעלה מגוונות לעובדה עם התמונות וכעשרה מערבי שיעור מפורטים ברמות לימוד שונות. מערכיהם אלה יכללו דרכים להקנית אוצר מילים וلتרגולו, הצעות לשילובם של נושאים דקדוקיים ורעיונות לפיתוח מיומנויות הדיבור והכתיבה.

**איך לשלב
את התמונות
בכיתה**

**דוגמה למערך שיעור
למערך הנמכות:
שיעור**

/ענין NO' /

להלן№ 2

לקע למורה: תМОונת הטירונוגז צולמה בסיס האימוניות בג'וליס (קרוב לקריית מלאכי).

I. הצעה לאופן הצגת התמונות

את התמונות האלה כדי להציג בנפרד, כמובן, קודם תמונה מס' 1 וורק אחר כך תמונה מס' 2. בדרך זו יוכלו התלמידים לראות התפתחות מסוימת בשיחת הטלפון, וניתן יהיה לשאוב מהם את הסיבה לשינוי בהבעת פניה של החיה.

II. שאלות כלליות

- .1 מי בחזרה הזאת?
- .2 איפה היא נמצאת?
- .3 עם מי היא מדברת?
- .4 על מה היא מדברת?
- .5 מי בחזרות שרואים על ידה?
- .6 האם היא שמחה או עצובה? למה?
- .7 מה קורה בין התמונה הראשונה לשניתה?
- .8 מה היא שומעת? מה היא עונה? איך היא מרגישה?

III. נושאים דקדוקיים

להלן מספר הצעות להקניית נושאים דקדוקיים (תחביר, מmorphologia ופועל) ולתרגולם.

הפעולות אלה הן בלבד הצעות בלבד ואין הכוונה שהמורה ישתמש בכלן.

1. דיבור ישיד מול דיבור עקי

- א. מילות שאלת: מי, מה, למה, איך, متى, איזה, כמה, עם מי, על מה, איפה, לאן, מאין וכו'.
- ב. שאלות כן/לא: 'את אוהבת את האוכל בעצמך?
- ג. משפטים מושא: 'אמרתי לו שאתה אוהבת אותו.'

ניתן לחלק את היכתה לקבוצות ולבקש מכל קבוצה להמחיז דיאלוג בין החילית לאחת מהדמויות הבאות:

- אימא מודאגת (איך את ישנה בלילה?)
- דודה נזנוקית (את אוכלת משהו בבוקר?)
- חבר אהוב (متى את באה הביתה?)
- אחיות קטנה (למה את לא באה הביתה כל יום?)
- חברות קרובה (כמה בנות יש בחדר?)

לאחר שהתלמידים מציגים את השיחות שהמחיזו, ניתן לכתוב על הלוח שאלות מרכזיות, תוך הפרדה בין שאלות עם מילות שאלת לבין שאלות כן/לא. לאחר מכן מחלקים את היכתה לזוגות. כל זוג הופך את השאלות ואת התשובות לדיבור עקי. פעילות זו יכולה להיעשות דרך שיחה בין החילית לחברה לחדר, המהיליפות רישומים משיחות הטלפון שלهن. דוגמה:

ח"א/: 'או! כמה שאלות יש להם. אימא רוצה לדעת איך אני ישנה. אז אמרתי לה שאני...'

ח"ב/: 'כן... וסבתא שלי רוצה לדעת متى אני קמה כל בוקר. אמרתי לה שאני קמה לפני השימוש'.

ח"ג/: 'דודה שרה רוצה לדעת אם אני אוכלת משהו בבוקר. אמרתי לה שאין מה לאכול פה... מעוניין מה היא חושבת עכשו'.

ח"ד/: 'אבא שלי רוצה לדעת אם יש פה טלוויזיה. ענתה לו שאין לנו בכלל זמן לחשוף על טלוויזיה'.

ח"ה/: 'יוסי, החבר שלי, שאל אותי متى אני באה הביתה. אמרתי לו שאני לא יודעת'.

ח"ו/: 'ודני, החבר שלי, שאל אם יש פה בחורים נחמדים. אמרתי לו שכן'

2. צירופי שם פועל: רוצה / אהוב / יכול / צריך + שם פועל

תרגול הנושא הזה יכול להיעשות בשתי הפעולות:

- א. שיחת טלפון עם בני המשפחה או עם חברים, שימושים שאלות, כגון:
- מתى את צריכה לgom בוקר?
 - את יכולה לצלצל כל יום הביתה?
 - מתى אנחנו יכולים לבוא לראות אותך?
 - את רוצה לדבר עם סבתא קלרה?
 - את אוהבת ללבוש את המדים החדשים?

ב. שיחה בין המפקד, שנונת הוראות לבנות המחלקה, לבנות, המציגות שאלות שונות. לדוגמה:

איי: מתי אנחנו יכולים לקום?

אפקט: אתן צריכות لكم מוקדם מאוד. אתן לא יכולים لكم בשמונה, כי ככל צריכות לעשות ריצת בוקר כבר בשש.

איי: מה עוד אנחנו צריכים לעשות בבוקר?

אפקט: אתן יכולים בטח לראות שזה לא בית מלאן... אז ככל צריכות לסדר את המיטה.

איי: אנחנו יכולים ללכת לקפיטריה בערב?

אפקט: אתן יכולים ללכת שם רק בין שבע וחצי לשמונה, כי גם אם אתן אוהבים ללכת לישון אחר, זה אתן צריכות להיות מוקדם במיטה.

3. מילת היחס 'את' בנטיה: אותן, אותך ...

לאחר הקניית מילת היחס אפשר לעשות מספר הפעולות:

א. לחתת לתלמידים להשלים משפטיים הקשורים לתמונה, כגון:

1. הבחורה מכירה כמעט את כל הבחורות בתמונה. היא מכירה כבר שבוע.

2. היא כתבת מכתב לחבר שלה. היא כתבת לו בהרבה אהבה.

3. היא אומרת ליוסי בטלפון שהיא מאוד אוהבת _____, וגם הוא אומר לה שהוא אהוב. _____

4. יוסי שואל _____: 'מתי אני כבר יכול לפגוש _____?' _____

ב. לחתת לסטודנטים להשלים דיאלוג בין החילט לאימה. הם צריכים לכתוב את הצורה המתאימה של מילת היחס 'את':

איי: שלום, רותי. איך כיף לשמוע _____?

רוה: מה שלומכם? כבר שבוע לא ראיתי _____

איי: כולנו רוצים לבוא לבקר _____.

רוה: אתם יכולים לבקר _____ רק בשבת.

איי: מה עם הבנות בחדר שלך? את אוהבת _____?

רוה: כן. הן מאוד נחמדות... אבל המפקדת שלנו... אנחנו לא אוהבים כל כך. _____

איי: נו, זה לא נורא... אתן לא צריכים לאהוב _____ כל העולם.

רוה: מה עם אריסטו ונגרו? אני כל כך רוצה לראות _____!

איי: הם מרגישים טוב. אני חושבת שגם הם ממחשים _____ כל הזמן ולא מבינים איפה את.

רוה: אימא, תגידי גם לאבא שאני אוהבת _____ וגם לדינה ולדליה Tagidi שאני כבר 'מתה' לפגוש _____ בקפה של דני.

איי: בסדר, חמודה. כולנו כאן רוצים לראות _____ בשבת. אז להתראות בעוד שלושה ימים.

4. פועל: فعل ע"י, ע"י בעבר - לגור, לוז, לנוח, לקום, לרוץ, לשיד, לבוא

א. הבעה בעל-פה

ניתן לתרגם פעילים אלה באמצעות שיחה בזוגות בעזרת תמונה מס' 1.
בתמונה החיבור מדברת עם אימה ומתלוונת בפניה על החיים בטירונות.
אימה של החילוץ נזכרת בנוסטלגיה בתקופת הטירונות שלה ומנסה להרגיע
את ביתה.

ב. קלוז פועל

ניתן להשתמש بكلוז הבא בדרכים שונות:

1. המורה יכול/ה לקרוא את הקלוז בלי הפעלים, והתלמידים צריכים
לנוח, בעזות רמזים לא מילוליים מצד המורה, איזה פועל חסר.
2. אפשר לתת את הקלוז לזוגות בכיתה. התלמידים משלימים את הפעלים
תוך כדי קריית הדיאלוג (בלוי לכתוב אותם).
3. אפשר לתת לתלמידים להשלים את הקלוז בבית כתרגיל בכתב.

עליה: מה נשמע, דינה? את עיפה? לא _____ היום? (לנוח)

ג'עַנְהָ: אימה, מה לנוח? על מה את מדברת? לא _____ בכללי
מהבוקר. (לנוח)

עליה: מתי _____ היום? (לקום) (את)

ג'עַנְהָ: _____ בחמש וחצי, ומיד _____ חמישה
קילומטרים. (לקום) (לרוץ) (אנחנו)

עליה: זה ממש מאוחר. אנחנו _____ באربع בבוקר
ונ_____. שבעה קילומטרים. (לקום) (לרוץ)

ג'עַנְהָ: יופי. אחר כך _____ לחדר להתרחץ ולא הוא מספק
מים חמימים. (לבוא) (אנחנו)

עליה: מים חמימים? מי היו מים חמימים? התרחצנו במים קרירים, וכל
זמן _____, כי אז לא חשבבים על המים. (לשיד)

ג'עַנְהָ: _____ במקחת? למי יש כוח? והתנאים בחדר זהה -
שלוש בנות בחדר. (לשיד) (אתן)

עליה: אנחנו _____ שמונה בנות באוהל, לא בחדר. (לגור)
ג'עַנְהָ: זה משוגע! איך אפשר _____ במקום כל כך קטן עם

כל כך הרבה בנות? (לוז)
עליה: _____ لأن שצrik, ולא הייתה שום בעיה.

ג'עַנְהָ: טوب, אימה. את יודעת מה אני חושבת על כל זה...
ג'. הבעה בכתב (תוק כדי שימוש בפועל ע"ז)

כHAMASH לנושא הפועל אפשר לצלם לתלמידים את תמונה מס' 2, כדי שיוכלו
להתייחס אליה בבית. ניתן לקבוע שהיא צולמה לפני עשרים שנה. בתמונה

מופיעה האם כחילית המדברת עם אימה. על התלמידים לכתוב שיחה, שבה החיליות מתלהבת מחיי הצבא, ואילו אימה דואגת לה ולא משלהמה עם חייה החדשניים של הבית.

IV. **הבעה בכתב** (ניתן לחלק העתקים מצולמים של שתי התמונות לשימוש בבית) כהמשך לדיוון הכללי בתחילת השיעור אפשר לבקש מהתלמידים לכתוב לפי התמונות את הסיפור של החיליות. ניתן לקבוע מראש שהסיפור של חלק מהתלמידים יתחיל מתמונה מס' 1 ויאוביל לתמונה מס' 2, ואילו الآخרים יכתבו את השתלשלות העניינים לפי הסדר הפוך.